

Krivična djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom

Zajedničko za sva djela iz ove grupe jeste da ona predstavljaju teške povrede normi međunarodnih prava i to prije svega, međunarodno ratnog i humanitarnog prava. Povrede su zabranjene međunarodnim konvencijama među kojima su najznačajnije 4 ženevske konvencije. Pored konvencija najznačajniji međunarodni ugovor je Statut Međunarodnog krivičnog suda koji je stupio na snagu 1. jula 2002. godine.

Genocid

Član 426 : Ko u namjeri da potpuno ili djelimično uništi neku nacionalnu, etničku, rasnu ili vjersku grupu naredi da se vrše ubistva ili teške povrede tijela ili teško narušavanje fizičkog ili duševnog zdravlja članova grupe stanovništva ili da se grupa stavi u takve životne uslove koji dovode do potpunog ili djelimičnog istrebljenja grupe ili da se primjene mjere kojima se sprječava rađanje između pripadnika grupe ili se vrši prinudno preseljavanje djece u drugu grupu ili ko u istoj namjeri izvrši neko od navedenih djela, kazniće se zatvorom najmanje osam godina ili kaznom zatvora od četrdeset godina

Iako je pojam genocida poznat gotovo koliko postoji i čovječanstvo, krivično djelo genocida u krivičnom pravu postoji nešto više od pola vijeka. Genocid predstavlja zločin koji se zasniva na ius cogens a njegovo suzbijanje i kažnjavanje predstavlja obavezu erga omnes. U jugoslovensko krivično zakonodavstvo KD genocida unijeto je u krivični zakonik 1951. godine. KD genocida se sastoji u preduzimanju određenih radnji u cilju potpunog ili djelimičnog uništenja neke nacionalne, etničke, vjerske ili rasne grupe.

Radnja KD genocida se sastoji:

- 1) vršenju ubistava članova grupe
- 2) vršenju teških tjelesnih povreda ili teškom narušavanju fizičkog ili duševnog zdravlja
- 3) stavljanju grupe u životne uslove koji dovode do njenog potpunog ili djelimičnog istrebljenja
- 4) primjena mjera kojima se sprečava rađanje između pripadnika grupe
- 5) prinudnom preseljavanju djece u drugu grupu.

U ovom slučaju naredbodavac se ozjednačava sa izvršiocem (izvršenje se sastoji od naređivanja izvršenja i neposrednog izvršenja). Iako se krivično djelo genocida po pravilu vrši preduzimanjem više radnji izvršenja ono će postojati i u slučaju kada je izvršilac preduzeo samo jednu radnju,tj radnju u odnosu na jedno lice,ukoliko je postojala namjera potpunog ili djelimičnog uništenja određene grupe.

Moramo praviti razliku između kd genocida i etničkog čišćenja koje predstavlja jednu od radnji kd protiv čovječnosti. U prvom slučaju postoji namjera da se pripadnici određene grupe potpuno ili djelimično uništi ,u drugom slučaju namjera odnosi samo na to da se stanovnici određene grupe prinudno premjeste sa jedne na drugu teritoriju i da se time promjeni etnička slika te teritorije.

Obavezno postojanje genocidne namjere kod učinioca je nespojivo sa mogućnošću da pretpostavljeni kod komandne odgovornosti odgovara za genocid onda kad kod njega postoji nesvjesni nehat. To je jedan od razloga što cg zakonodavac a i zakonodavci većine eu zemalja ovo smatraju posebnim krivičnim djelom nečinjenja koje ima svoj umišljajni i nehatni oblik.

Za krivicu učinioca neophodan je direktan umišljaj,podrazumjeva postojanje voljnog elementa visokog intezitet. Ova namjera ne postoji ukoliko je učinilac svjestan da preduzimanjem radnji može dovesti do potpunog ili djelimičnog uništavanja određene grupe,pa na to pristaje(eventualni umišljaj).Neophodno je da on to hoće,da je to cilj njegovih radnji .

Radnja izvršenja ovog djela se preduzima prema pripadnicima određene grupe samo iz razloga što pripadaju toj grupi,takođe kao karakteristika ovog kd je njegova neselektivnost prema pripadnicima grupe, po bilo kojim svojstvima.

Postavlja se pitanje koji dio grupe treba da bude obuhvaćen da bi se smatralo da je kd koje je usmjereno na uništenje, potpuno ili djelimično, jedne grupe. Mora se raditi o značajnom djelu grupe,što zavisi od okolnosti konkretnog slučaja.

Ovo kd moramo razlikovati i od ratnih zločina: ono se može izvršiti i u vrijeme rata a i mira; krivično gonjenje za genocid ne zastarijeva,i ne smatra se političkim kd.

Zločin protiv čovječnosti

Radnje zločina : ubistva,porobljavanje,prinudno iseljavanje,mučenje,silovanje,prinudavanje na prostituciju,trudnoću ili sterilisanje radi promjene etničkog sastava stanovništva,protjerivanje po bilo kojoj osnovi,zatvaranje ili otmica,ugnjevanje rasne grupe,ili bilo koje drugo nehumano postupanje.

Kod ovog kd bitan i naglašen element jeste subjektivni tj postojanje namjere da se prouzrokuje takva posledica (patnja,ugrožavanje zdravlja). A to subjektivno obilježje je umišljaj. Bitno je i da radnje ovog kd budu preduzete kao dio šireg ili sistematskog (planski,masovno) napada na civilno stanovništvo(centralni element).

Da bi neko krivično djelo razlikovalo od opštih kd mora imati karakter međunarodnog kd tj da se vrši uz sudjelovanje i tolerisanje od strane države ili neke političke organizacije, a do takvog zaključka u slučaju ovog kd dolazimo preko njeogovog centralnog elementa. Odredba o nezastarijevanju odnosi se i na ovo kd.

Kazna za ovo kd je najmanje pet godina ili kazna zatvora od četrdeset godina

Ratni zločin protiv civilnog stanovništva

Ova vrsta kd nastala je prije većine međunarodnih kd.

Postoje 3 vrste ratnih zločina: 1) ratni zločin protiv civilnog stanovništva 2) ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika 3) ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, a razlika među njima je pasivni subjekat odnosno lice nad kojim se vrši ratni zločin. Prema svakoj vrsti je propisana nezastarivost a organizovanje i podsticanje je inkriminisano.

1. izvršava se u toku rata ili oružanog sukoba

Iako su propisani mnogi oblici radnje ovog kd te radnje se mogu kvalifikovati kao ovo kd samo ako se njima krše pravila međunarodnog prava (blanketarni karakter). One su upravljene protiv života, tjelesnog integriteta, imovine, slobode i drugih osnovnih prava.

Radnje: napad na civilno stanovništvo, naselje, pojedina civilna lica, lice onesposobljena za borbu, pripadnike humanitarnih organizacija i mirovnih misija, napad na vojne ciljeve, vršenje tjelesnih povreda prema civilnom stanovništvu, mučenja, različiti eksperimenti, nečovječna postupanja, uzimanje tkiva, organa, prisiljavanje na sterilizaciju, trudnoću, prostituciju, silovanje, primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora, uzimanje talaca, kolektivno kažnjavanje. (kd iz stava 1 –kazna koja je propisana je najmanje pet godina zatvora)

Radnje: napad nad posebno zaštićenim objektima, postrojenja sa opasnom snagom kao što su brane, nasipi, nuklearne elektrane itd (kd iz stava 2-kazna koja je propisana je ista kao i kod stava 1)

Radnje ovog kd mogu se raspodijeliti u dvije grupe: 1) radnje koje su povezane sa nekom vojnom operacijom, ili čine njen dio. 2) radnje koje predstavljaju radnju nekog kd a dobijaju karakter ratnog zločina zato što se vrše u vrijeme oružanog sukoba ili okupacije. To su gore navedene radnje.

Ratni zločin postoji i kada se gore navedene radnje naređuju . To je oblik kd iz stava 3, koji se klasifikuje kao teži oblik ovog kd i sastoji se u naređivanju da se prema civilnom stanovništvu vrše ubistva i propisana kazna je najmanje 10 godina zatvora ili kazna zatvora od 40 godina.

Iako se ovo kd vrši direktnim umišljajem u nekim slučajevima postoji i dovoljan je eventualni umišljaj. Lica koja odlučuju o napadima u oružanim sukobima imaju obavezu predhodne provjere objekata koji

se napadaju,tj ne smiju biti napadnuti civilniu objekti,ni civili. Napad treba da bude zaustavljen i anuliran ako se ispostavi da je meta napada neki zaštićeni objekat,civilni,itd.

Naš KZ pravi razliku između oblika radnje izvršenja ovog kd koji u sebi sadrže ubistva ili naređivanje ubistva civila, i one radnje koje ne sadrže ubistva civila (jugoslovenski kz nije pravio razliku). Da li će se u konkretnom sliučaju raditi o osnovnom obliku ovog kd (stav 1 i 2) ili o težem (stav 3-kada je u pitanju naređenje) mora se ocjenjivati na subjektivnom planu. Ukoliko se smrt civila može pripisati nehatu učinioca onda je to osnovni oblik ovog kd,a ukoliko postoji direktan umišljaj to se odnosi na teži oblik ovog kd.

Poseban oblik ovog krivičnog djela je preseljavanje od strane okupatora djelova svog civilnog stanovništva na okupiranu eritoriju (propisana kazna najmanje 5 godina zatvora).

A novi oblik ovog kd postoji onda kada se prijeti izvršenjem djela iz stava 1 i 2.

Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika

Kod ovog krivičnog djela se kao pasivni subjekti javljaju bolesnici,ranjenici,brodolomnici,sanitetsko i vjersko osoblje. Radnja izvršenja pored oblika koji su identični sa radnjom ratnog zločina protiv civilnog stanovništva može sastojati i u protivzakonitom i samovoljnom unišavanju sanitetskog materijala,sredstava sanitetskog transporta,pod uslovom da nije opravdano vojnim potrebama. I kod ovog kd je potrebno da su radnje u suprotnosti sa pravilima međunarodnog prava. Radnju izvršenja vrši lice koje naredi da se izvrši neka od navedenih radnji i lice koje neposredno izvršava te radnje.

Na subjektivnom planu neophodan je umišljaj,nije nužno da učinilac zna da svojim postupcima krši pravila međunarodnog prava jer se radi o objektivnom uslovu inkriminacije.

Postoje dva oblika ovog kd

1) u kojem lice neposredno izvršava radnje ovog kd (kazna zatvora od najmanje 5 godina) –osnovni oblik kd

2) u kojem se naređuje izvršenje radnje ovog kd (kazna najmanje 10 godina ili 40 godina zatvora) – teži oblik kd

I ovdje se pravi razlika između osnovnog i težeg oblika kd. Organizovanje i podsticanje izvršenja ovog kd posebno je inkriminisano- komandna odgovornost.

Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika

Pasivni subjekti u ovom slučaju su ratni zarobljenici, a taj naziv obuhvata širi krug lica (pripadnici oružanih snaga u sukobu,milicije,dobrovoljačkih jedinica,pripadnici pokreta otpora,stanovništvo neokupirane teritorije). Ovo kd se razlikuje od predhodna dva oblika po tome što se može izvršiti i

poslije prestanka oružanih sukoba i rata, jer ratni zarobljenici uživaju status zaštićenih lica po međunarodnom pravu do momenta repartijacije.

Radnje: težak napad na život i tijelo, prisiljavanje na vršenje službe u oružanim snagama neprijatelja, lišavanje prava na pravilno i nepristrasno suđenje.

Izvršioци su i lica koja neposredno vrše radnje ovog kd ali i naredbodavci. Ovo djelo se može učiniti samo umišljajem koji ne mora da obuhvati svijest lica da se krše pravila međunarodnog prava (obj uslov inkriminacije).

Takođe postoje dva oblika kao i u prethodnom kd, i organizovanje i podsticanje je posebno inkriminisano (komandna odgovornost).

Organizovanje i podsticanje na izvršenje genocida i ratnih zločina

Lica koja su vođe, organizatori, podstrekači, saučesnici koji su učestvovali u sastavljanju ili izvršenju zajedničkog plana ili zavjere odgovorni su za sva djela izvršena u tom planu i zavjeri.

Kd u ovom slučaju ima svoja 4 oblika:

- 1) dogovor za izvršenje genocida, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina (kazna zatvora od 3 mjeseca do 3 godine)
- 2) organizovanje grupe radi vršenja genocida - II - (kazna zatvora od 5 do 15 godina) – ovo je vid pripremne radnje za izvršenje genocida ili ratnog zločina, obuhvata različite aktivnosti stvaranja i djelovanja grupe. Kd je svršeno kad je grupa organizovana tj stvorena.
- 3) pripadanje takvoj grupi (kazna zatvora od 1 do 8 godina) - inkriminisano je i samo postajanje pripadnikom grupe. Za članove ovakve grupe predviđena je blaža kazna ako lice otkrije dogovor ili grupu prije izvršenja kd iz 4. grupe.
- 4) pozivanje i podsticanje na izvršenje genocida - II - (kazna zatvora od 2 do 10 godina) - usmjereno je na neodređen krug lica, ukoliko bi taj krug lica bio određen onda bi se smatralo podsrekavanjem.

Upotreba nedozvoljenih sredstava borbe

Ovo kd čini lice koje naredi da se upotrebe borbena sredstva ili načini borbe koji su zabranjeni pravilima međunarodnog prava, ili ih upotrijebi. Radnja izvršenja je upotreba zabranjenog borbenog sredstva ili upotreba zabranjenog načina borbe.

Ovo kd se može izvršiti samo u vrijeme oružanog sukoba ili rata.

Međunarodno akti nisu ovu oblast adekvatno regulisali : „zabranjeno je upotrebljavati oružje ,projektili, materijal i metode ratovanja koje prouzrokuju suvišne povrede ili nepotrebne patnje.“

Od ovog kd moramo razlikovati ratna lukavstva koja nisu zabranjena, izuzev ako se krši međunarodno pravilo.

Kvalifikovani oblik ovog kd postoji kada je u napadu poginulo više lica ali broj „više“ lica u ovom slučaju nije tačno određen. Kd se može izvršiti samo s umišljajem koji obuhvata svijest učinioca da je njegov postupak nedozvoljen. Nije neophodno da on zna da krši pravila međunarodnog prava. Ukoliko pogine više lica učiniocu slijedi kazna zatvora od najmanje pet godina ili kaznom zavora od 40 godina.

Poseban oblik kd postoji u slučaju kada lice poziva na upotrebu ili priprema upotrebu borbenih sredstava i kazna koja slijedi za ovaj oblik je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Nedozvoljena proizvodnja oružja čija je upotreba zabranjena

Ovdje se radi o inkriminisanju pripremnih radnji za predhodno kd.

Radnje izvršenja : proizvodnja, kupovina , prodaja , uvoz , izvoz, ili na bilo koji drugi način nabavljanje, prevoz oružja čija je proizvodnja ili upotreba zabranjena. (kazna zatvora od 1 do 5 godina)

Lice koje omogući ili naredi da lice vrši djelatnosti koje podrazumjevaju radnje ovog djela kazniće se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Inkriminisano je i držanje ovakvih sredstava bez namjere da se stave u promet.

Objekat kd je oružje čija je upotreba i proizvodnja zabranjena, u tom pogledu ovo kd ima blankentni karakter. Za postojanje kd potreban je umišljaj koji mora da obuhvati svijest o tome da je oružje i upotreba i proizvodnja zabranjena.

Protivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja

U oružanim sukobima ne da je dozvoljeno ubijanje neprijatelja i ranjavanje već je to i jedan od ciljeva ratovanja kroz cijelu istoriju. Međutim u savremenom dobu javljaju se različita ograničenja na ovom planu. Zabranjeno je ubijanje ili ranjavanje neprijatelja koji se pošto je odložio oružje ili nema sredstava za odbranu bezuslovno predao, takođe zabranjuje se objavljivanje da se nikome nećemo poštedjeti život , zabranjeno je narediti da ne smije biti preživjelih.

Ovo kd ima 4 oblika

1) osnovni oblik vrši lice koje je ubilo ili ranilo lice koje je odložilo oružje ili nema sredstva za odbranu, ili kad se bezuslovno predao. (kazna zatvora od 1 do 15 godina). Ovo djelo se izvršava od momenta predaje ili odlaganja oružja do momenta kad je zarobljen. Jer ako se ovo kd učini u momentu kada je lice zarobljeno to predstavlja drugo kd (protiv ratnih ranjenika i zarobljenika). Ovaj oblik kd se

izvršava direktnim ili eventualnim umišljajem. Ne mora biti svjestan da tim krši međunarodna pravila jer je to objektivni uslov inkriminacije.

2) teži oblik vrši lice na podmukao način ili iz niskih pobuda i za ovaj oblik je propisana kazna zatvora od najmanje 10 godina

3) najteži oblik ovog kd obuhvata sledeće kvalifikatorne okolnosti: ubistvo neprijatelja na svirep način, iz koristoljublja, ili ako je ubijeno više lica. Kazna kojanje propisana za ovaj oblik je zatvor od najmanje 10 godina ili kazna zatvora od 40 godina. Izraz više lica u ovom slučaju je i dva lica.

4) poseban oblik ovog kd inkriminiše izdavanje naređenja da u borbi ne smije biti preživjelih pripadnika neprijatelja i vođenje borbe na toj osnovi. Propisana kazna zatvora najmanje 10 godina ili kazna zatvora od 40 godina.

Protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih

Dugo je u ratovanju bilo dozvoljeno pljačkanje ubijenog i ranjenog neprijatelja, i oduzete stvari su se smatrale legitimnim ratnim plijenom. Međutim danas postoje različita ograničenja u ovom području. Radnja kd se sastoji u protivpravnom oduzimanju stvari od ubijenih ili umrlih. Radnja treba da se izvrši na određenom mjestu, bojištu ili na mjestu gdje se odvijao oružani sukob. Oružani sukob može biti još u toku, irelevantno je da li je on završen. Ako poslije oružanog sukoba ubijeni i ranjeni budu transportovani na neko drugo mjesto ovo kd neće postojati. Kod izvršioca se ne zahtjeva da je on vojno lice, tako da oduzimanje može izvršiti i civilno lice. Djelo se može izvršiti samo s umišljajem, ali je sporno pitanje da li učinilac mora biti svjestan i protivpravnosti svog djelovanja.

Oblici: 1) lice koje naredi da se protivpravno uzimaju stvari od ubijenih ili ranjenih ili koji vrši takvo oduzimanje –kazna zatvora od jedne do pet godina

2) ako je djelo koje je navedeno pod 1 izvrši na svirep način (teži oblik) ili ako vrijednost oduzetih stvari prelazi 3000 eura – kazna zatvora od jedne do osam godina

3) ako vrijednost oduzetih stvari prelazi 30000 –kazna zatvora od dvije do deset godina. (najteži oblik)

Povreda parlamenta

Haški pravilnik o zakonima i običajima rata na kopnu predviđa da parlamentari i njihova pratnja ne mogu biti zarobljeni ili podvrgnuti ma kakvom nasilju, zbog funkcije parlamentara u međunarodnom ratnom pravu.

Radnja izvršenja se može sastojti u vrijeđanju, zlostavljanju, zadržavanju, sprječavanju povratka ili nekoj drugoj povredi, a parlamentar svoj položaj neprikosnovenosti ukoliko ga i zloupotrijebi. Djelo se može izvršiti samo umišljajem. Kazne za ovo kd su od kazne zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Surovo postupanje sa ratnicima , bolesnicima i ratnim zarobljenicima

Radnja izvršenja ovog djela ima dva oblika

1) surovo postupanje se može sastojati u raznim nehumanim postupcima sa zaštićenim licima koji nijesu obuhvaćeni težim krivičnim djelom-ratnim zločinom protiv ranjenika i bolesnika, ratnih zarobljenika: zastrašivanje, zlostavljanje, ponižavanje, uvrede i dr. Može se izvršiti samo direktnim umišljajem.

2) onemogućavanje i sprječavanje korišćenja određenih prava koje previđa međunarodno pravo. Učinilac mora biti svjestan da zaštićenim licima uskraćuje prava koja im pripadaju, ili bar na tu mogućnost pristaje.

Kazne za ovo kd su zatvor od 6 mjeseci do pet godina.

Nepravedno odlaganje repartijacije ratnih zarobljenika

Ovom inkriminacijom se štite ratni zarobljenici ili civilna lica u odnosu na njihovo pravo da budu repartirani , tj stvara se obaveza države u kojoj se zarobljena lica nalaze , da ih repartira. Repartijacija znači dužnost države u čijoj vlasti se nalaze lica koja su strani državljani , da ta lica vrati u njihovu zemlju.

Radnja se sastoji u nepravednom odlaganju repartijacije, kao i u propuštanju da se repartijacija izvrši. Neopravdano odlaganje postoji onda kad repartijacija nije izvršena odmah ili u najkraćem roku poslije završetka aktivnih neprijateljstava. Od ovog pravila postoje jako rijetki izuzeci, koji postoje u slučajevima da je zarobljeno lice počinilo ratni zločin , može se zadržati do suđenja. Ovo djelo se može izvršiti samo poslije završenog rata ili oružanog sukoba. Izvršilac je ono lice koje izvrši radnje ali i ono lice koje naređuje da se te radnje izvrše. Ovo djelo se može izvršiti samo s umišljajem koji treba da obuhvati svijest učinioca da je odlaganje repartijacije neopravdano. Kazna za ovo kd je od 6 mjeseci do 5 godina zatvora.

Uništavanje kulturnih dobara

Ovom inkriminacijom se pruža zaštita kulturnim dobrima u slučaju oružanog sukoba. Kulturna dobra obuhvataju istorijske spomenike, građevine, obrazovne, naučne, vaspitne i humanitarne ustanove. Radnja izvršenja ovog kd se sastoji u uništenju navedenih objekata. Djelo se može izvršiti samo za vrijeme rata tj oružanog sukoba.

Dva oblika ovog kd: prvi je kad su u pitanju gore navedena kulturna dobra a drugi tj teži oblik je kada su objekt kd dobra koja se nalaze pod posebnom zaštitom međunarodnog prava. U prvom slučaju kazna je zatvor od 3 do 15 godina, a u drugom slučaju kazna je zatvor od 5 do 15 godina. Umišljaj mora da postoji kao i svijest da su radnje protivpravne međunarodnom pravu.

Nepreduzimanje mjera za sprječavanje vršenja krivičnog djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom

U ovom slučaju riječ je o komandnoj odgovornosti. Poznato je da je jedan od osnovnih principa u krivičnom pravu princip individualne, lične, subjektivne odgovornosti. Kada je riječ o vojnim i drugim starješinama, koji se pojavljuju u ulozi naredbodavca, njihov krivično pravni status je nesporan. naredbodavac se smatra izvršiocem kd, što je u skladu s ovim načelom. Međutim komandna odgovornost je na neki način suprotna ovom načelu, ali i nespojiva s druge strane sa još nekim kp institutima. Razloge za pojavu i uvođenje komandne odgovornosti treba nalaziti u činjenici, da je u većini slučajeva teško dokazati da je nadređeni naredio izvršenje kd. Ova odgovornost je uvedena prvi put protokolom ženevske konvencije '77 koju je i SFRJ ratifikovala, ali ona dava osnov za različita tumačenja. Značajna odredba je ukoliko se izvrši povreda ženevske konvencije da se pokrene disciplinski i krivični postupak protiv izvršilaca. E sad zastupnici doktrine komandne odgovornosti poistovjećuju neposrednog izvršioca sa komadantom koji je znao ili nije znao a mogao je da zna da će njegov počinjeni izvršiti kd, ili da ga je izvršio, pa nije preduzeo sve mjere da spriječi takvo djelo. U tom bi slučaju disciplinska odgovornost komadanta bila u tome da on nije znao ali je na osnovu raspoloživih sredstava mogao da zna da će doći do izvršenja kd, a krivična odgovornost bi bila u tome da je on znao da će doći do izvršenja kd ali to nije spriječio. (ovo je samo jedno od tumačenja komandne odgovornosti). U jednom tumačenju došlo je do proširivanja komandne odgovornosti na genocid, i do tolikog proširenja da bi za svako kd podređenog lica odgovarao i komadant bez obzira na druge okolnosti.

Ratifikacijom Rimskog statuta otvorilo se pitanje uvođenja komandne odgovornosti i u CG krivično zakonodavstvo. Osnovni problem od komandne odgovornosti je to da izjednačava nehatno propuštanje da se spriječi izvršenje kd ili prijavi njegov učinilac sa umišljajnim izvršenjem kd koje nije ni spriječeno, odnosno prijavljeno. Ovdje dolazi do posebne inkriminacije, a ne oblika odgovornosti kao opšteg instituta, nehatnog propuštanja da se preduzmu određene mjere od strane pretpostavljenog.

Radnja kd sastoji se u nepreduzimanju mjera za sprječavanje krivičnih djela, koje se može izvršiti samo propuštanjem, tako da se radi o kd nečinjenja. Izvršilac propušta da preduzme mjere koje je mogao i bio dužan da preduzme za sprječavanje kd. Ovo kd neće postojati kad je kd pokušano od strane potčinjenih, jer kd nije dovršeno. Za postojanje kd je neophodna je uzročna veza između propuštanja izvršioca i izvršenja (odnosno dovršenja) kd od str potčinjenih, a ona postoji da do izvršenja kd ne bi došlo da su preduzete odgovarajuće mjere. Ovdje se radi o objektivnom uslovu kažnjivosti, što znači da on ne mora biti obuhvaćen umišljajem, pa ni nehatom. Izvršilac je vojni zapovjednik koji komanduje snagama i vrše ili pripremaju neko od navedenih kd ili lice koje faktički vrši tu funkciju. I neophodno je da komadant ima stvarno moć da spriječi izvršenje tog djela, a sama činjenica da se neko nalazi na odgovarajućem položaju nije dovoljna.

Na subjektivnom planu se zahtjeva umišljaj, kao i znanje da snage kojima komanduje ili kontroliše pripremaju izvršenje ili su započele izvršenje kd.

Nehatni oblik ovog kd, kao drugi oblik, obuhvata i svjesni i nesvjesni nehat i u tom pogledu je otišao korak dalje od rimskog statuta. Za umišljajni oblik je zapriječena kazna bila izjednačena sa propisanom kaznom kao da djelo nije spriječeno. a za nehatni oblik prema novim izmjenama iz 2010. godine, propisana je blaža kazna u odnosu na osnovni oblik.

U vezi sa implemenacijom komandne odgovornosti od značaja je i kd neprijavlivanje kd i učinioca. Za prvi oblik kazna je od dvije do deset godina zatvora, a za drugi, nehatni oblik, propisana je kazna zatvora do tri godine.

Zloupotreba međunarodnih znakova

Svrha ove inkriminacije je zaštita određenih objekata od vojnih operacija. Ukoliko dođe do zloupotrebe znakova ili zastava ovih objekata njihova zaštita slabi, jer se putem tih znakova odnosno zastava ti objekti obilježavaju.

Kod osnovnog oblika ovog kd je pored zloupotrebe je i neovlašena upotreba zastave ili znaka kojim se obilježavaju određene međunarodne organizacije, ili objekata koji su pod zaštitom. (zastava OUN, zastava ili znak Crvenog krsta). Zloupotreba postoji i kada se znaci ili zastave ne koriste u svrhe za koje su namijenjeni. Kvalifikatorna okolnost koja djelo čini težim jeste kad se ono učini u zoni ratnih operacija (kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina, a osnovni oblik ovog kd se kažnjava zatvorom do 3 godine).

Agresivan rat

Međunarodnim pravom danas je zabranjen svaki oblik agresije, i danas predstavlja jedan od najtežih krivičnih djela.

1974. godine rezolucija Generalne skupštine UN, iako nema obavezujući karakter određuje pojam agresije i od značaja je za primjenu kd u vezi sa agresijom iz unutrašnjeg kp koje poznaje kp većine zemalja.

Šta tačno podrazumijeva agresija:

1) invazija ili napad oružanih snaga jedne države, na teritoriju druge države, ili svaka vojna okupacija, makar i privremena, aneksija teritorije.

2) bombardovanje teritorije neke države od strane druge države ili upotreba ma kog oružja od strane jedne države protiv teritorije druge države, blokada luka, obala

3) napad oružanih snaga jedne države na kopnene, pomorske ili vazduhoplovne snage, pomorsku, vazdušnu flotu druge države

4) ukoliko postoji sporazum između dvije zemlje o prisustvu jedne zemlje na teritoriju druge, i ako ta prva država ostane na teritoriji druge države mimo tog sporazuma

5) kada jedna država svoju teritoriju stavi na raspolaganje drugoj državi radi izvršavanja akta agresije na trećoj zemlji.

Po ovoj rezoluciji ne postoji nikakvo opravdanje za činjenje agresije, i agresija povlači međunarodnu odgovornost.

Krivičnopravno regulisanje agresije - sporna su pitanja ko će se smatrati izvršiocem i koje sve radnje inkriminisati. Ne bi bilo opravdano da se učestvovanje u agresivnom ratu smatra kd. Agresija je akt povrede prava na rat. Osim podsticanja na agresivni rat, opravdano je da se kao izvršiocem inkriminišu i oni koji prema svom položaju donose odluku o vođenju agresivnog rata.

Postoje 2 oblika ovog djela. 1) pozivanje ili podsticnje na agresivni rat - kazna zatvora od 2 do 12 godina. Ovo kd može učiniti bilo koje lice.

2) ovo kd čini lice koje naređuje vođenje agresivnog rata. Kod ovog oblika kao izvršiocem se javljaju lica koja se nalaze na visokim vojnim i političkim položajima. - kazna zatvora najmanje 10 godina ili kazna zatvora od 40 godina.

Rasna i druga diskiminacija

Postoje 3 oblika ovog krivičnog djela

1. izvršiocem ovog kd smatra se lice koje na osnovu razlike u boji kože, nacionalnosti, etničkom porijeklu, ili nekom drugom ličnom svojstvu krši osnovna ljudska prava i slobode koja su zajemčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i ratifikovanim međunarodnim ugovorima od strane CG. - za ovaj oblik kd je propisana kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina.

2. izvršiocem se smatra i lice koje vrši proganjanje onih koji se zalažu za ravnopravnost ljudi. (zastrašivanje, nanošenje patnji, uznemiravanje, izolacija, zavaravanje). I proganjanje je usmjereno prema pojedincu ili grupi, i karakteristično je da iza njega stoji određena formalna ili neformalna organizacija. - propisana kazna je kao kod prvog oblika ovog kd

3. radnje izvršenja : širenje ideje o superiornosti jedne rase nad drugom, propagiranje rasne mržnje, podsticanje na rasnu diskriminaciju. A sva tri oblika radnje zajednički se zovu rasistička propaganda. - kazna zatvora od 3 mjeseca do 3 godine.

Trgovina ljudima

Radnja izvršenja osnovnog oblika ovog krivičnog djela je vrbovanje,prevoz prebacivanje,predaja,prodaja,kupovina,posredovanje u prodaji,sakrivanje,držanje drugog lica i to na jedan od sledećih načina:prijetnjom,dovođenjem u zabludu,održavanjem u zabludi,zloupotrebom ovlašćenja,povjerenja,odnosa zavisnosti,teških prilika drugog... za postojanje ovog kd potrebno je da se neka od radnji preduzme na neki od navedenih načina,kao i određena usmjerenost te radnje tj radi se o ciljnim djelatnostima. Ti ciljevi mogu biti eksploatacija rada lica,prinudni rad,prostitucija, vršenje kriminalne djelatnosti itd. dovršeno kd postoji i onda kada nije ostvaren cilj zbog kog je preduzeta radnja izvršena,ali je neophodno da se utvrdi da je umišljaj bio upravljen na ostvarenje tog cilja. Pasivni subjekat može biti bilo koje lice,ali se najčešće radi o ženama i djeci. Djelo ima umišljajni karakter. Osim osnovnog oblika ovo djelo i ima svoje teže oblike,tj kad je radnja usmjerena prema maloljetnom licu ukoliko nije upotrijebio silu i ukoliko je lice upotrijebilo silu.

Postoje i dva oblika kvalifikovana težom posledicom. U prvom slučaju riječ je o teškoj tjelesnoj povredi nekog lica,a u drugom o smrti lica. U odnosu na težu posledicu,u skladu sa opštim pravilima,mora postojati nehat. Teži oblik postoji u slučaju kada je ostvarena jedna od dvije kvalifikatorne okolnosti. Jedna je bavljenje višekratnim ponavljanjem radnji izvršenja,a druga je vršenje na organizovan način od strane više lica.

Trgovina djecom radi usvojenja

Krivično djelo se može izvršiti na više načina.

oduzimanje lica koje nije navršilo 14 godina u cilju njegovog usvojenja protivno važećim propisima. Lice tj dijete se oduzima od lica koje po zakonu ima obavezu i pravo da se o njemu staraju. Ono se može učiniti prijetnjom,silom,prevarom itd. ali postoji uslov,a to je da se o čini protivno važećim propisima. Kd čini i lice koje je usvojilo dijete oduzeto radi usvajanja,kao i lice koje u tome posreduje. Subjektivni element ovog kd je umišljaj koji obuhvata i svijest da se radnja izvršena preduzima radi usvojenja djeteta protivno propisima

ovo djelo ima svoj i teži oblik,u slučaju da je ostvarena jedna od dvije kvalifikatorne okolnosti. Jedna je bavljenje trgovinom djece radi usvojenja,a druga je kada je djelo izvršeno ili organizovano od strane više lica.

Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu

Ovo kd ima više radnji izvršenja : stavljanje drugog u ropski ili njemu sličan odnos,držanje drugog u takvom odnosu,kupovina ,prodaja ili predaja lica koje se stavlja u ropski odnos,posredovanje u toj kupovini,prodaji ili predaji,podsticanje drugog da proda svoju slobodu ili slobodu drugog lica koje

izdržava ili se o njemu stara. (kazna zatvora od jedne do pet godina) –može se izvršiti samo direktnim umišljajem. –osnovni oblik

Prevoz lica koje se nalaze u ropskom ili njemu sličnom odnosu predstavlja lakši oblik ovog kd. Neophodno je da se prevoz vrši iz jedne zemlje u drugu,takođe mora se raditi o najmanje dva lica,a umišljaj lica mora da obuhvati činjenicu da se lica koja se prevoze nalaze u ropskom ili njemu sličnom položaju. (kazna zatvora od 6mjeseci do 5 godina)- pored direktnog može i sa eventualnim umišljajem.

Ropstvom se smatra stanje ili položaj lica nad kojim se vrše sva ili neka ovlašćena vezana za pravo svojine.

Kvalifikovani oblik postoji kada se neka od ovih radnji osnovnog ili lakšeg oblika izvrše prema maloljetnom licu. (kazna zatvora od 5 do 15 godina).

Terorizam

Krivična djela terorizma , iako to po svojoj prirodi jesu , ne smatraju se političkim krivičnim djelima za potrebe ekstradicije. Naime na njih se ne odnosi zabrana ekstradicije za politička kd,tako da ako su ispunjeni uslovi za ekstradiciju to nije prepreka da do nje dođe.

Za postojanje kd terorizma neophodno je ,osim umišljaja,postojanje određene namjere. Namjera mora biti usmjerena na ostvarenje jednog od tri cilja: 1) da se ozbiljno zastraše građani 2) da se prinudi CG ili neka druga zemlja ili međunarodna organizacija da što učini ili ne učini 3) da se ozbiljno ugroze ili povrijede osnovne ustavne,političke, ekonomske ili društvene strukture jedne države.

Radnje kod osnovnog oblika : napad na život ,tijelo ili slobodu drugog,otmica ili uzimanje talaca,uništenje državnih državnih ili javnih objekata,infrastrukture;otmica vazduhoplova,broda,sredstva javnog prevoza,prevoza robe koja može da ugrozi život ljudi,upotreba izrada korišćenje eksploziva,biološkog,hemijskog i drugog oružja,ometanje ili obustava snadbijevanja vodom,električnom energijom ili drugim energentom koji može da ugrozi život ljudi. (kazna zatvora najmanje 5 godina)

Lakši oblik ovog kd postoji kada neko prijeti izvršenjem gore navedenih radnji,i neophodna je navedena namjera. (kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina)

Djelo prerasta u teži oblik ukoliko je usled djela nastupila smrt jednog ili više lica ili ukoliko su prouzrokovana razaranja. U odnosu na posledicu zahtjeva se nehat. (kazna zatvora od najmanje 10 godina)

Najteži oblik ovog kd postoji u slučaju kada je izvršilac pri izvršenju ovog djela umišljajem liši života jedno ili više lica. (kazna zatvora najmanje 12 godina ili kazna zatvora od 40 godina).

Javno pozivanje na izvršenje terorističkih djela

Ovdje su inkriminisane radnje koje podrazumijevaju podsrekavanje, međutim za radnju podstrekavanja, nije neophodno da je ova radnja usmjerena na stvaranje ili učvršćivanje odluke kod nekog lica da izvrši kd terorizma, dovoljno je da se time stvara opasnost od izvršenja jednog ili više kd, tj ovdje je više riječ o terorističkoj propagandi. (kazna zatvora od jedne do deset godina).

Vrbovanje i obučavanje za vršenje terorističkih djela

Radnja izvršenja prvog oblika ovog kd sastoji se u vrbovanju drugog da izvrši ili učestvuje u izvršenju kd terorizma ili da se pridruži grupi koja izvršava ova djela. Za postojanje kd je neophodno da je preduzeta radnja vrbovanja ne i da je lice koje vrbuje uspjelo u tome. Ukoliko uspije u tome moguće je da postoji i još neko kd. (kazna zatvora od 1 do 10 godina)

Drugi oblik ovog kd se sastoji u davanju uputstava o izradi i korišćenju eksplozivnih naprava, vatrenog i drugih oružja, štetnih materija, i obučavanje nekog lica za izvršenje kd terorizma. (kazna ista kao kod prvog oblika)

Upotreba smrtonosne naprave

Radnja izvršenja ovog djela ne obuhvata samo one radnje koje bi se mogle označiti kao upotreba smrtonosne naprave već i radnje koje predstavljaju pripremne radnje. (pravljenje, prenošenje, držanje i davanje drugom smrtonosne naprave)

Pod pojmom smrtonosna naprava smatra se eksploziv, hemijska sredstva, biološka sredstva, otrovi, radioaktivna sredstva koji su namjenjeni ili mogu prouzrokovati smrt teške tjelesne povrede, znatnu materijalnu štetu.

Teži oblik ovog kd postoji ako prilikom izvršenja kd učinilac nekom licu umišljajno nanese neku djelesku povredu ili je uništio ili znatno oštetio neki objekat.

Najteži oblik postoji onda kada je prilikom izvršenja djela lice lišilo života jedno ili više lica.

Uništenje i oštećenje nuklearnog objekta

Osnovni oblik: radnja izvršenja ovog kd jeste uništenje ili oštećenje nuklearnog objekta na način koji oslobađa ili postoji mogućnost da se oslobodi radioaktivan materijal. Objekat radnje je nuklearni objekat pod kojim se podrazumijeva svaki nuklearni reaktor. Osim umišljaja, mora kao subjektivno obilježje postojati i namjera da se na taj način neko liši života, teško tjelesno povrijedi, da se ugrozi životna sredina ili nanese znatna imovinska šteta.

Teži oblik postoji kad neko lice umišljajno nanese nekom licu tešku tjelesnu povredu ili znatno ošteti nuklearni objekat

Najteži oblik postoji u slučaju kada se preduzimanjem radnje izvršenja osnovnog oblika učinilac umišljajno liši života jedno ili više lica. Za ovaj oblik se izriče i najteža kazna.

Ugrožavanje lica pod međunarodnom zaštitom

Ovo kd čini lice koje prema licu pod međunarodnom zaštitom izvrpi otmicu ili neki drugo nasilje ili napadne njegove službene prostorije,privstan stan ili prevozno sredstvo. Ovdje je karakteristično svojstvo pasivnog subjekta,to su lice koja su diplomatski agenti(šef misije,ambasador,poslanik,otpravnik poslova,savjetnici,sekretari,atašei),šef države,predsednik vlade,funkcioneri.

Postoje 2 oblika ovog kd: 1)otmica ili neko drugo nasilje prema licu koje je međ zaštićeno,radnja je usmjerena protiv ličnosti lica 2)napad na službene prostorije,privatan stan ili prevozno sredstvo,indirektno je usmjereno protiv ličnosti lica.

Lakši oblik ovog kd je situacija u kojoj se ugrožava sigurnost lica koje je pod međunarodnom zaštitom.

Teži oblik predstavlja kd kvalifikovano težom posledicom,ako je iz osnovna dva oblika ovog kd nastupila smrt jednog ili više zaštićenih lica. Ovdje postoji nehat

Najteži oblik postoji u slučaju kada se umišljajno liši života jedno ili više lica koja su zaštićena.

Finansiranje terorizma

Ovo kd čini svako lice koje na bilo koji način prikuplja novac,hartije od vrijednosti,druga sredstva ili imovinu čija je namjena da se u cjelosti ili djelimično koriste za finansiranje predhodno navedenih kd. (kazna zatvora od 1 do 10 godina) i ova sredstva će biti oduzeta. Za postojanje ovog kd dovoljno je da je samo jedan dio tih sredsava prikupljan za finansiranje kd terorizma. Umišljaj mora da obuhvati svijest o namjeni sredstava.

Teroristično udruživanje

Radnja izvršenja se sastoji u udruživanju lica radi vršenja kd koja su povezana sa terorizmom. Sva lica koja se udružuju smatraju se izvršiocima. Radnja ovog kd vodi do kriminalnog udruživanja ili stvaranja kriminalne organizacije. Potrebno je da su se udružila dva ili više lica radi vršenja ovih kd. Potreban je umišljaj koji obuhvata i cilj udruživanja. Propisan je i privilegovan oblik ovog kd koji postoji u slučaju kada učinilac otkirje udruženje ili na drugi način spriječi izvršenje kd. To je istovremeno fakultativni osnov za oslobođenje od kazne.

